TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU DEYİM

Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeğidir. Deyimler mecaz anlamlı kelimelerle kurulur. Genellikle bir eylem bildiren kelime gruplarıdır. Kalıplaşmış ifadeler olduğu için kelimeleri değiştirilemez.

ÖRNEK:

③**yola revan olmak:** yola çıkmak, bir yere varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamak.

③**(birine) ateş basmak:** kızarmak, sıkılıp başına kan yürümek.

③**gözden geçirmek:** okumak, niteliğini anlamak için bir şeyin her yanına bakmak, incelemek, muayene etmek.

İKİLEME

Cümlenin anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek ve zenginleştirmek için oluşturulan, genellikle tekrara dayalı kelime gruplarıdır.

İkilemeler farklı şekillerde oluşabilir:

*Kelime tekrarları ile,
güzel güzel, yavaş yavaş

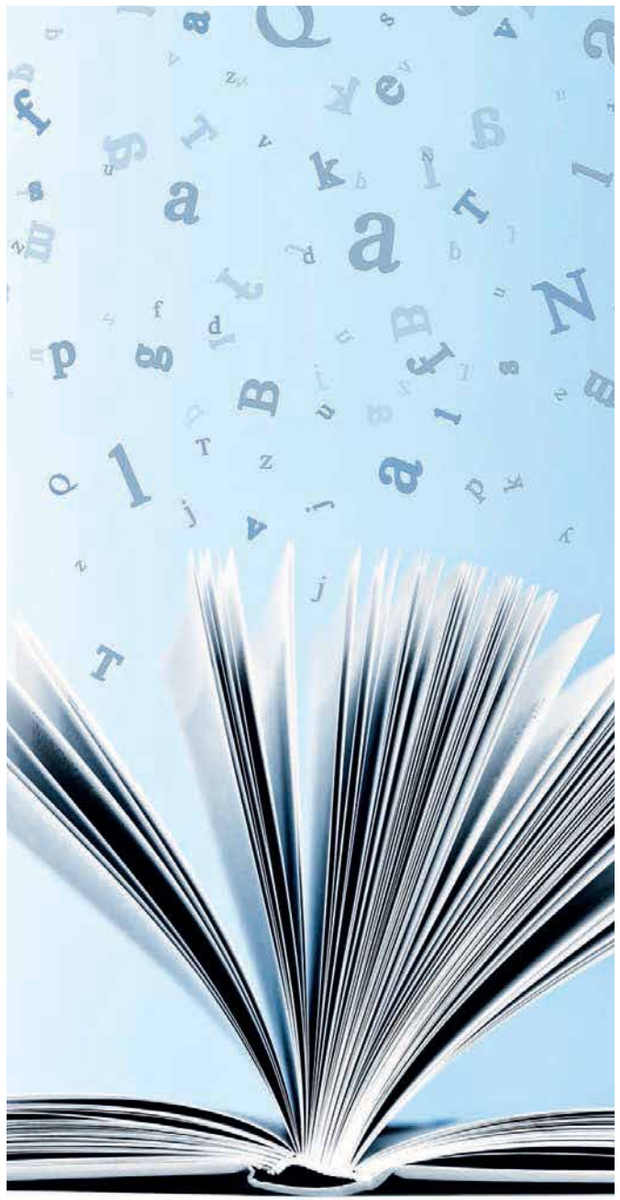
*Eş veya yakın anlamlı kelimelerle,
doğru dürüst, ses seda

*Zıt anlamlı kelimelerle,
ileri geri, aşağı yukarı

*Biri anlamlı biri anlamsız kelimelerle,
eğri büğrü, yırtık pırtık

*Her ikisi de anlamsız kelimelerle,
abuk sabuk, ıvır zıvır

*Kelimeler arasına "de, mi, ve" kelimelerinin getirilmesiyle,
güzel mi güzel, ancak ve ancak

SORULAR

SORU 1

Bugün tiyatroculuğumuzun <u>üzerine ölü toprağı serpilmiş</u> âdeta; geçmiş dönemleri, büyük ustaları, büyük eserleri görmek ne mümkün!

Bu cümledeki altı çizili sözle tiyatroculuğumuzla ilgili aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

A) Verimsiz bir dönem yaşadığı
B) Halkın değerlerini anlatmadığı
C) Doğru metinlerin seçilmediği
D) Az sayıda eser sahnelendiği
E) İyi oyuncular çıkaramadığı

Cevap: A

SORU 2

Neme lazım, yanına varmadan, hâlini demeden hakkında sürüp savurmak doğru değil; <u>tefe koyarlar</u> adamı.

Bu cümledeki altı çizili sözün anlamı aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Hep benim istediğim olsun, dersen çevrende dost bulamaz olursun.
B) Akşama kadar kardeşim hakkında alaycı bir dille dedikodu yaptılar.
C) İnsanların nasıl bu kadar vurdumduymaz olabildiklerine şaşmamak elde değil doğrusu.
D) Çevremdekilerin yanlış yönlendirmeleriyle üniversitede hiç istemediğim bir bölümü okumak zorunda kaldım.
E) Kafamızı karıştıran her türlü şüpheden uzak dursaydık bunca yıpranmazdık.

Cevap: B

SORU 3

Aşağıdaki cümlelerde bulunan ikilemeler oluşum bakımından ikişerli gruplandırıldığında hangisi dışta kalır?

A) İşler bu aralar ağır aksak ilerliyor.
B) Çamura bata çıka ilerlemeye çalışıyoruz.
C) Mırın kırın etmeden derslerine devam etmelisin.
D) Sessiz sakin bir ilçeye yerleşip emekliliğimin tadını çıkarmak istiyorum.
E) Arkadaşımla iyi kötü tam beş yılımız birlikte geçti.

Cevap: C